

La llengua d'interposició

written by Jordi Martí i Montllau | 30 de juliol de 2019

Hi ha una cosa que convé aclarir perquè sovint la gent s'hi agafa per a justificar les seues conductes diglòssiques. Em refereixo al caràcter de "llengua d'interposició" que té la llengua dominant (en el nostre cas el castellà).

En una societat en què es produeix un conflicte lingüístic entre dues llengües i en què s'ha arribat al punt que una d'elles ha esdevingut dominant mentre que l'altra resta com a recessiva, es reserven a la primera per els usos de relació amb l'exterior, és a dir, per a la comunicació amb parlants de fora del domini lingüístic en què es desenvolupa el conflicte. Per la seua banda, llengua recessiva és vista com a llengua de casa, com a vehicle de comunicació de caràcter eminentment identificador del grup (i per això és la llengua usada sobretot en situacions familiars entre parlants que s'identifiquen com a pertanyents a un mateix conjunt identitari, i en actes lingüístics performatius, és a dir, políticament marcats i amb una gran càrrega simbòlica, com ara la recitació poètica, la cançó, els lemes impresos en samarretes i adhesius, les celebracions folclòriques...). La llengua dominant assumeix el paper de vehicle de comunicació per excel·lència, mentre que la llengua recessiva esdevé llengua marcada (amb contingut material de caràcter no lingüístic). Per això, en el conflicte lingüístic quotidià, la llengua que preval és la dominant, a la qual se li atribueix per defecte la funció comunicativa, alhora que s'evita usar la segona per a establir relació amb persones no identificades com a membres del mateix grup: nouvinguts, turistes i visitants, estudiants erasmus... o parlants de la llengua dominant un cop aquesta s'ha naturalitzat al territori fruit de la imposició político-militar. Adreçar-se a aquests grups en la llengua recessiva seria vist com a inapropiat, i no sols per raons comunicatives, sinó fins i tot per raons morals,

perquè al cap i al fi, en adreçar-se a membres d'aquest col·lectius en aquesta llengua, interpretem que no sols els estem parlant, sinó que els estem llançant una proclama política a la cara, és a dir, que ens presentariem davant seu amb una intenció intrusiva. D'aquí ve que considerem que no es una bona idea adreçar-nos als nostres conciutadans de llengua inicial castellana en català, que ho veiem com un acte que pot molestar-los i allunyar-los de nosaltres (quan en realitat, en actuar així, l'únic que aconseguim és fer més pregona la separació entre uns i altres), i d'aquí ve que considerem propi de "persones tancades", de radicals impresentables que ens adrecem en català (d'entrada) a la gent de fora, al nouvingut o a les persones de pas. La nostra llengua no està per a això; per a això hi ha el castellà, que veiem com la llengua normal per a aquests casos. Si aquesta gent resulta que acaba restant aquí, aleshores ja podem demanar-los -amb paraules seductores, és clar!- si volen aprendre -també- el català, sempre, però, de manera voluntària, perquè de la díada català/castellà, l'única llengua que pot ser vista com una imposició és la primera (al cap i al fi, és més un símbol que no un vehicle de comunicació).

D'altra banda, en el nostre món globalitzat, és a dir, en aquest món on les matèries primeres, els recursos financers, les mercaderies i la mà d'obra flueixen sense gaires entrebancs (i quan n'apareixen, cap problema: aranzel, mur o tothom a l'aigua) es fa necessària una eina comunicativa que consolidi la fluïdesa que el caracteritza; una llengua franca que faciliti l'economia d'escala en la distribució de mercaderies, que vehiculi productes culturals que estandaritzin les expectatives i els gustos del consumidor global i que faciliti la relació mercantil entre l'ocupador/contractador i l'ocupat/assalariat, alhora que amplii l'oferta de mà d'obra disponible, per a benefici de qui la demandi. Aquesta funció la desenvolupa l'anglès, una llengua imperial i la llengua dels guanyadors de la Segona Guerra Mundial i de la Guerra Freda. Sense el passat

imperialista britànic i les victòries americanes, ara mateix l'ansietat que experimentem per aprendre anglès no existiria (com va deixar d'existir el desig generalitzat de saber francès un cop Leipzig, Waterloo, el Congrés de Viena, la guerra francoprussiana i la desfeta de la Segona Guerra Mundial van fer oblidar les victòries napoleòniques). L'anglès (o, més ben dit, el "globish", és a dir l'anglès embastardit i simplificat que parlem la majoria dels qui no som anglòfons nadius) esdevé aleshores la llengua dominant d'un nou entorn comunicatiu global, relegant progressivament la resta de les llengües a una segona divisió, especialment aquelles que no són identificades com a llengües d'un poder fort: francès (encara), alemany, espanyol, mandarí... i no i cal dir aquelles que són vistes com a impotents.

Veureu que tothom diu que vol aprendre llengües, i que com més llengües se saben millor, en realitat, però, aquest desig se circumscriu a les llengües del poder polític i econòmic, la resta se'ls en refoten. Un exemple d'això: la tercera llengua més parlada a Catalunya és l'àrab, que és una llengua usada per milions de persones a l'altra riba del mediterrani, és a dir, poc més avall d'Eivissa (de fet, en línia recta, la capital d'estat més propera -després d'Andorra la Vella- a als Països Catalans és Alger), i tanmateix no hi ha cap català -bé, potser uns pocs- que s'hagi proposat mai la possibilitat d'aprendre'l. Si això és d'aquesta manera és perquè, en realitat, no volem saber llengües, sinó que volem saber les llengües de l'aparador del poder. Ens diran: "És que parlar anglès és necessari, sense saber-lo no es pot anar pel món!" I és veritat, però qui ho digui no repararà en el que dona per sabut i no explicita: que no fem el que volem, que la nostra llibertat lingüística es troba condicionada, i que la nostra vida transcorre per camins predeterminats (també la nostra vida de parlants), cosa que ens hauria de revoltar en compte de fer-nos actuar caninament: llançant-nos als braços de l'amo.

El català experimenta aleshores una doble pressió: la de dues llengües de comunicació que desplacen el nostre idioma, vist només com a llengua d'identitat (i no oblidem que també hi ha un mercat d'identitats, on les més cotitzades són les guarnides amb les joies del poder; en aquest mercat només som una espardenya al costat de sabates lluentes).

En sociologia les perspectives subjectives esdevenen realitat objectiva consolidada. Per tant, un cop vistes unes llengües com a llengües de comunicació i unes altres com a llengües amb càrrega política i identitària, les primeres esdevenen, efectivament, llengües de comunicació, i les segones llengües aptes per a cartellots de festes majors. La profecia s'autocompleix i els qui hi van creure de bon començament es veuen confirmats en les seues creences inicials.